

A Zöldfenyő Óvoda

Pedagógiai Programja 2020.

1. Intézmény adatai

Intézmény neve: Zöldfenyő Óvoda
Intézmény fenntartó: Zöldfenyő Gyermeksziget Nonprofit Kft.
Intézmény telephelye: 2310, Szigetszentmiklós, Sas utca 40.
Intézmény elérhetősége: e-mail: zodfenyobolcsode@gmail.com
Telefon: 06-30-724-4177

2. Intézmény bemutatása

Óvodánk Budapest agglomerációs körzetében, Szigetszentmiklóson, a Bucka városrészben található csendes, családi házas övezetben.

A városban jelenleg 5 óvoda működik önkormányzati fenntartással. Az elmúlt évek gazdasági változásai és az ugrásszerűen megnövekedett népességszám valamint a 3 éves kortól való kötelező intézményes nevelés további óvodai férőhelyek biztosítását igényli. Szigetszentmiklóson 2013. őszén megnyitotta kapuit a Zöldfenyő Bölcsőde, mely 2015. őszétől egy óvodai csoporttal bővült. Az intézmény 2019. szeptemberétől 2 csoportosra bővítette a fenntartó.

A dolgozó kisgyermekes családokra való tekintettel az intézmény hosszított nyitva tartással működik, nyitvatartási rendje 6:00 – 17.30 között alakul.

3. Jogi háttér

- Az óvodai nevelés országos alapprogramja (A Kormány 363/2012 (XII.17.). Korm. Rendelete 2012)
- 2011. évi CXCV. törvény a Nemzeti Köznevelésről
- Az Óvodai Nevelés Programja (Országos Pedagógiai Intézet 1989.)
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. Évi XXXI. Törvény
- A gyermeki jogok ENSZ alapegyezmény 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet a nevelési oktatási intézmények működéséről / módosításokkal egybeszerkesztve

4. Gyermek jellemzői óvodáskor elején

A gyermekek nevelés a család alapvető feladata és kötelessége. Eltérő szociális és kulturális körülmények közül érkeznek a gyermekek az óvodába. Mivel minden kisgyermeknek megvan az egyéni fejlődési üteme így eltérő fejlettségi szintekkel kerülhetnek az intézménybe. Az óvodapedagógusok és a dajkák alapvető feladata óvodáskor kezdetén ennek elfogadása és a megfelelő segítség megadása ahhoz, hogy jól érezze magát a kisgyermek az intézményben.

Az óvodába lépő kisgyermek:

- önálló helyváltoztatásra képes
- betöltötte a 3. életévét
- magabiztosan szobatiszta
- kevés segítséggel öltözködik
- önállóan vagy kevés segítséggel használja a mosdót
- szóban kommunikál
- alapvető igényeit jelezni tudja a társainak, felnőtteknek

5. Gyermek és óvodakép

Óvodánk pedagógiai programját a város sajátosságaihoz, illetve a jelenlegi társadalmi elvárásokhoz igazodóan alakítottuk ki. Nevelésünk során az egészséges életmódra nevelést tartjuk kiemelten fontosnak és ehhez igazítjuk.

Azt valljuk, hogy a gyermekek elsődleges nevelési színtere a család, melyet az óvodai nevelés hivatott kiegészíteni, illetve arra építkezni.

Igyekszünk ehhez a megfelelő, szeretetteljes légkört kialakítani, hogy a gyermekek testi – lelki-értelmi fejlődése zökkenőmentes legyen és felszabadultan tudják magukba szívni azt a tudást, melyet pedagógusaink játékba ágyazottan igyekeznek nekik átadni.

Az óvodai tevékenységeken keresztül biztosítjuk az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakat, emberi értékek közvetítését, a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetet.

A gyermek személyiségének szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre.

A pedagógusok módszertani szabadságának köszönhetően különböző nézeteik összehangolásával támogatják, biztosítják a gyermekek mindenek felett álló érdekeinek figyelembevételét.

Legfőbb szempontunk a gyermeki személyiség tisztelete, hogy boldog kiegyensúlyozott, a környezete iránt érdeklődő, egészséges személyiséget neveljünk és adjunk át az iskolának a gondtalan óvodásévek után.

Egyetértünk a nagyszerű pedagógus Maria Montessori gondolataival:

***"A gyermek fejlődésének a szabadsága nem azt jelenti, hogy egyszerűen magára hagyjuk, hanem, hogy segítők szeretettel köréje emeljük a megfelelő környezetet. Minél tökéletesebb a környezet, annál kevesebb beavatkozásra van szükség a felnőtt részéről."* (Maria Montessori)**

Intézményünk az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik: a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről; a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű - az életkornak és fejlettségnek megfelelő - tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékról; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

6. Az óvodai nevelés alapelvei és célkitűzései

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és a közösség nevelés,
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

6.1 Az óvodánk fő profilja, az egészséges életmódra nevelés 3-7 éves korú gyermeknél

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Nem csak a testi, hanem a lelki egészség is fontos szerepet játszik. „Ép testben ép lélek”

6.1.1. Egészséges táplálkozás

Az óvoda gyermekek napi négyszeri étkezése (reggeli, tízórai, ebéd, uzsonna) során biztosítja a szervezet megfelelő fejlődéséhez szükséges táplálékmennyiség 85 %-át.

A pedagógus feladata:

- Helyes étkezési szokások kialakítása
- esztétikus terítés és ennek megtanítása
- esztétikus terítékek használata
- nagycsoportban kés használatának megtanítása
- ne erőltesse az étkezést
- csináljon kedvet legalább a kóstoláshoz
- teremtsen meg a megfelelő hangulatot
- étkezés utáni szájhigiéniára is ügyeljen
- helyes fogmosási technika elsajátíttatása
- zöldségek-gyümölcsök megkedveltetése
- az egészséges életmódra nevelés beépítése a mindennapi foglalkozásokba
- önállóságra törekvés

6.1.2. Mozgás az óvodában

Az egészséges életmód kialakításában nagy szerepe van a mozgásnak. Igyekszünk ezt a gyermekek számára a szabad levegőn lehetővé tenni. Foglalkozásokat tekintve heti 1x nagy mozgásfoglalkozást tartunk, és

minden nap találkoznak a gyermekek a mozgással a mindennapi testnevelés során.

„Nincs rossz idő, csak nem megfelelő ruházat” - Gergely Ildikó

Pedagógus feladata:

- megteremtse a biztonságos mozgás feltételeit
- eszközöket biztosít
- tornaszobában való tartózkodás esetén is biztosítja a levegőcserét
- felhívja a szülők és a gyermekek figyelmét a mozgás fontosságára, preventív szerepére
- A gyermekek mozgáskedvének fenntartása

6.1.3. Személyi higiénia

Öltözködés

Fontos, hogy a gyermekek kényelmes és időjárásnak megfelelő ruhákba legyenek öltöztetve. Óvodás korban ez még leginkább a szülő, az intézményben pedig a gyermekekkel foglalkozó felnőttek feladata. Legmegfelelőbbek a pamut ruházatok és a bokát tartó lábbelik. A szülő kötelessége gyermekének névvel ellátott váltóruhát is ruhát biztosítani.

A pedagógus feladata

- megfelelő hely és idő biztosítása
- önállóság kialakítása
- az esztétikus öltözködést segíti tanácsaival
- időjárásnak megfelelő öltözet kiválasztásának segítése
- beépíti a foglalkozások anyagába

Pihenés

Az óvodában ebéd után csendes pihenő van a gyermekeknek. Nem kötelező aludni, de a testnek és az agynak is szüksége van arra, hogy megpihenjen. Fontos a kényelmes megfelelő fekhely és az ágynemű biztosítása. Az ágyneműk tisztántartása a szülő feladata.

A pedagógus feladata:

- nyugodt alvás feltételeinek megteremtése

- csoportszoba szellőztetése
- az ágyak egymástól megfelelő távolságba való lerakása
- meseolvasás
- folyamatos felnőtt jelenlét
- személyes tárgyak engedélyezése a pihenőidő alatt
- a pihenőidőt a csoport szükségleteihez igazítja

Tisztálkodás

A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség megelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítjuk a gyermekekben. Ezen belül a test tisztántartásán értjük a bőr, fogak, szájüreg, haj, érzékszervek, körmök ápolását, a ruházat higiéniaja a mosás, tárolás feladatait is tartalmazza, illetve a közvetlen környezetünk tisztántartására is hangsúlyt fektet.

Pedagógus feladata:

- elegendő idő biztosítása
- megfelelő eszközök biztosítása
- segítségnyújtás szükség esetén
- önállóság kialakítása
- várakozási idő legrövidebbre szorítása

6.2 Az érzelmi, az erkölcsi és a közösség nevelés

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteli légkör vegye körül. Biztosítjuk a szűk és tágabb környezet sokoldalú, élményszintű megtapasztalásának lehetőségét. A kortársak, az óvoda dolgozói jelzéseikkel, értékeléseikkel alakítják a gyermek önmagáról

kialakított képét. Megtanulja megismerni önmagát, az együttélés, a társas élet szabályait. Alakítjuk a felnőttekkel szembeni viselkedésmódokat.

Formáljuk és bővítjük a társakhoz fűződő kapcsolatok lehetőségeit, módjait (türelem, megértés, tapintat, segítőkészség, igazságosság). Kialakítjuk, erősítjük a valahová, valakihez tartozás örömét (együttműködés, alá-, fölé-, mellérendeltségi viszony elfogadása, tolerancia).

Segítjük abban, hogy a gyermek, mint egyén megtalálja helyét a közösségben. Ösztönözzük a csoporttal való együttműködést, ugyanakkor, ha erre igénye van, egyedül is tevékenykedhet.

A társas kapcsolatok alakulásának legfőbb színtere a játék, a közösen végzett tevékenységek.

Igényeljük és támogatjuk a családok együttműködési szándékát. Beszoktatáskor lehetőséget biztosítunk a szülővel való együttlétre, a fokozatos elszakadásra.

Pedagógus feladata:

- ne sűrgesse a beszokást
- támogassa a kortárskapcsolatok kialakulását
- foglalkozások tervezésekor figyeljen a kapcsolatépítésre
- kommunikációjával, viselkedésével mutasson példát
- gyermek-felnőtt és a gyermek-gyermek kapcsolatok pozitív attitűddel való támogatása
- az agresszivitásnak ne engedjen teret
- kommunikációjával árrasszon türelmet
- legyen nyitott a gyermekek problémáira

6.3. Az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

6.3.1. Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelvi kommunikációs nevelés átfogja az óvodai nevelőmunka minden területét, ezért valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladatunk. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, fokozására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére figyelmet fordítunk.

Önképzéssel és közművelődési lehetőségek felhasználásával fejlesztjük az anyanyelvi kultúránkat.

Felhívjuk a szülők figyelmét a beszélgetéseknek, a beszélgetéssel kísért együttes tevékenységeknek a gyermekek értelmi és érzelmi fejlődését serkentő, a szülő – gyerek kapcsolatot erősítő hatására.

Célunk bátran és helyesen, a magyar nyelv ritmusának, hangsúlyozásának, szabályainak megfelelően beszélő, érzelmeiket, gondolataikat kifejezni tudó gyermekek nevelése, akik megfelelő hangerővel, helyesen ejtett hangokkal beszélnek.

A pedagógus feladata:

- szeretetteljes légkör megteremtése
- nevelőtevékenysége egészében példaként járjon a gyermekek előtt
- párbeszédhelyzetek kialakítása
- beszédkedv fenntartása

6.3.2. Értelmi nevelés

Az értelmi nevelés és fejlesztés érdekében célunk, hogy olyan *jártasságokat, készségeket* alakítsunk ki a gyermekekben, amelyek nem csupán az iskolai beilleszkedést könnyítik meg, hanem egész életük során hasznosak és fontosak.

Az értelmi fejlesztést három tevékenységi formában valósítjuk meg:

- játékban
- játékba integrált tanulásban
 - mese, vers
 - külső világ tevékeny megismerése (környezet, matematika)
 - rajzolás, mintázás, kézimunka
 - mozgás
- munkajellegű tevékenységekben (pl. önkiszolgálás).

Az értelmi és kommunikációs képességek fejlesztése

Az értelmi fejlődés csak a gyerekek aktív közreműködésével képzelhető el a megismerési folyamatban. Az értelmi nevelés a gyermekek *kíváncsiságához és érzelmi motiváltságához alkalmazkodik*. A gyermek nyitottságára, tapasztalataira, élményeire alapoz, és ez által szerezhethet további élményeket, tapasztalatokat az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetből. Ezeket a spontán szerzett tapasztalatokat, élményeket rendszerezi, bővíti, és a különböző tevékenységi formákban és élethelyzetekben gyakorolja, továbbá fejleszti képességeit és kreativitását.

A *célok, feladatok, eredmények integráltan* jelennek meg, s a gyermek sokoldalú tevékenységeiben valósulnak meg.

Az értelmi nevelés része az anyanyelvi nevelés, mely átfogja az óvodai nevelő munka, az óvodai élet minden területét.

7. Az óvodai élet megszervezésének elvei

7.1 Személyi feltételek

Az óvodában, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.

Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.

Óvodapedagógusaink megfelelő szakképzettséggel rendelkeznek. Szakmai tudásuk bővítésére nyitott személyiségűek. Igyekszünk számukra és a gyermekek számára hasznos továbbképzéseken részt venni, szélesebb látókörrel rendelkezni.

Az óvodapedagógus felelősségteljesen foglalkozik a napközben rábízott gyermekekkel az óvodába érkezéstől a távozásig.

Precízen vezeti a gyermekekkel kapcsolatos dokumentációt. Év elején a csoportban dolgozó pedagógusok elkészítik a nevelési évre vonatkozó nevelési tervet, amely szerint végrehajtják a benne lévő feladatokat.

Az óvodapedagógussal szorosan együttműködő személy a dajka. Munkájuk összehangolásával segítik a gyermekek testi, lelki fejlődését.

7.2. Tárgyi feltételek

Az óvodának rendelkeznie kell a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az óvoda épületét, udvarát, kertjét, berendezését oly módon kell kialakítani, hogy az szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfelelően változó testméretének, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését. Tegye lehetővé mozgás- és játékigényük

kielégítését, és a gyermekeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vegye körül. A gyermekek által használt tárgyi felszereléseket számukra hozzáférhető módon és a biztonságukra ügyelve kell elhelyezni. Az óvoda egyidejűleg biztosítson megfelelő munkakörnyezetet az óvodai munkatársaknak, teremtsen lehetőséget a szülők fogadására.

Az óvoda egy már meglévő épület emeletén helyezkedik el. Az alsó szinten bölcsőde működik.

Óvodánk 2 csoportszobával rendelkezik, melyek mérete 50m²-nél nagyobb. Tágas, több ablakkal rendelkezik, melyek a természetes megvilágításról gondoskodnak.

A csoportszoba biztonságos bútorzattal felszerelt, mely a gyermekek igényeinek megfelel.

A csoportszobához külön öltöző és mosdóhelyiség tartozik, amelyek a gyermekek méreteihez igazodva készültek el.

Az épületben található a melegítőkonyha, ahová mindkét intézményi részbe külső ételbeszállító által készített étel érkezik. Az emeleten egy fehérmosogató található, ahol a gyermekek által használt edények kerülnek tisztításra.

Az óvodához tartozik még egy fejlesztőszoba és egy öltöző/zuhanyzó/wc a dolgozók részére, amelyek szintén az emeleten kerültek kialakításra.

Dolgozók számára kialakított teakonyha szolgálja a gyermekekkel foglalkozó felnőttek kulturált étkezéseinek megvalósulását.

A gyermekek levegőzését a bölcsődés gyermekektől elzártan külön játszóudvari részben oldjuk meg, amelynek rendben tartásáról a kertész-karbantartó gondoskodik.

Az udvaron található kis ház a játékok tárolására, homokozó, mozgásfejlesztő eszközök, árnyékolók.

7.3. Napirend az óvodában

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző

tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző munkatársakkal.

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják. Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósulhat meg és a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

A gyermekekkel történő foglalkozások mindegyikét 7 és 17 óra között óvodapedagógus irányítja.

A napirend megvalósulásának összefoglalása

Tevékenység		A tevékenység megnevezése
<u>kezdet</u>	<u>vége</u>	
06:00	08:20	Reggeli játék a csoportszobában
08:20	08:30	Játékok elrakodása a helyükre (CLEAN UP)
08:30	09:00	Reggeli
09:00	09:20	Játék a csoportszobában
09:20	09:30	Játékok elrakodása a helyükre (CLEAN UP) + Mosdóhasználat
09:30	10:00	Foglalkozás

10:00	10:15	Tízórai
10:15	10:25	Mosdóhasználat, öltözés, udvarra menetel
10:25	11:20	Udvari játék
11:20	11:35	Bemenetel az udvarról, mosdó használat
11:35	12:10	Ebéd
12:10	12:30	Mosdóhasználat, fogmosás
12:30	12:40	Elalvás előtti mese hallgatás
12:40	14:50	Délutáni alvás
14:50	15:10	Ébredés, öltözés, mosdó használat, fésülködés
15:10	15:30	Uzsonna
15:30	15:45	Mosdóhasználat
15:45	17:00	Szabad játék az udvaron vagy a csoportszobában
17:00-17:30		Játék az összevont ügyeletben

7.4. Az óvoda kapcsolatrendszere

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciók gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az óvodai nevelőmunka sikerességéhez elengedhetetlen, hogy egy folyamatként tekintsünk a gyermeknevelésre és fontos legyen számunkra minden, a gyermekekkel kapcsolatos előzmény. Az óvodai nevelés a családi nevelést

folytatja, illetve egészíti ki a családdal szorosan együttműködve igyekszik a gyermek megfelelő testi-lelki fejlődését biztosítani.

Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

7.4.1. Család és az óvoda kapcsolata

Fontosnak tartjuk megismerni a gyermek közvetlen otthoni környezetét, ezért ahol lehetőség nyílik rá, felkeressük a családot egy családlátogatás alkalmával.

Szülői értekezletek és fogadóórák, nyílt nap biztosításával lehetőséget nyújtunk a nálunk nevelkedő gyermekek családjának, hogy betekintést nyerjenek intézményünk életébe, a gyermekek hétköznapijaiba és a gyermekeiket nevelő pedagógusokkal való személyes, nyugodt kommunikációra.

A folyamatos beszoktatás alkalmával elegendő időt biztosítunk a gyermekeknek a szülőtől való elválás könnyebbé tételére.

7.4.2. Az óvoda kapcsolata más intézményekkel

Bölcsőde-óvoda kapcsolata

Segítünk a családoknak és a gyermekeknek az intézmények közötti átmenetet biztosítani, zökkenőmentessé tenni. Gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy azok a gyermekek, akik bölcsődébe jártak jóval könnyebben veszik az akadályokat az óvodakezdekor. Köszönhető ez annak, hogy a szülőtől való leválás már a bölcsődében megtörténik, így nekik csak az új környezet és az új pedagógusok megismerése jelenti a legnagyobb akadályt.

Az óvodába beiratkozó gyermekek túlnyomó része az épület földszintjén működő bölcsődéből jön, így számukra könnyebb a bölcsőde-óvoda átmenet megélése.

Óvoda-iskola kapcsolata

Ebben az intézményi kapcsolatban is törekszünk a zökkenőmentes átmenet biztosítására.

Az együttműködés formái:

- tájékozódunk a közeli iskolák pedagógiai programjáról, nevelési alapelveiről, követelményeiről (első osztály)
- lehetőséget teremtünk a betekintésre az iskolák számára az óvodai életbe, pedagógiai programunkba
- lehetőséget teremtünk a leendő tanítók számára nagycsoportos óvodásaink megismerésére, s hogy a gyerekek még óvodai környezetükben ismerkedhessenek a tanítókkal
- lehetővé tesszük az iskolák számára a bemutatkozást a szülőknek készített szóróanyag közzétételével megszervezzük az iskolába lépés évében óvodásaink számára az iskolai tanóra látogatást,
- igényeljük az iskoláktól a visszajelzést volt óvodásaink beilleszkedéséről, tanulmányi eredményeiről.

7.4.3. Az óvoda kapcsolata közművelődési intézményekkel

Az óvodai nevelőmunka kiegészítéseként megismertetjük gyermekeinket a városunk kulturális lehetőségeivel. Látogatásokat teszünk, múzeumba, színházba, könyvtárba. Mindennapi munkánkat kiegészítve, színesítve igyekszünk a gyermekekhez közelebb hozni a könyvek, az olvasás szeretetét. A könyvekhez való közelkerülés több formáját.

7.4.4. Az óvoda és az egészségügyi intézmények kapcsolata

Intézményünk kapcsolatot tart fent a helyi gyermekorvossal, védőnői szolgálattal, preventív jelleggel gyermek fogorvossal.

A gyermekorvos és a védőnő látogatására az Egészségügyi Miniszteri rendelet alapján kerül sor.

7.4.5. Kapcsolat a szakmai szolgáltató szervekkel

Intézményünk szükség esetén együttműködik:

- Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottsággal

- Gyermekjóléti Központtal
- Szociális és Köznevelési Osztállyal
- Gyámhivatal
- Szigetszentmiklósi Rendőrkapitánysággal

Tesszük mindezt azért, hogy a gyermekek mindenekfelett álló érdeke képviselve legyen.

8. Az óvodai élet tevékenységformái

„Minden gyermekben megvan a cselekvési vágy és a világmindenség megismerésének igénye, csak annak kibontakoztatását kell elősegíteni.”
Maria Montessori

8.1. A játék

A gyermekek életkori sajátossága a játék. Óvodánkban az egész nap folyamán igyekszünk biztosítani, hogy a gyermek fő tevékenysége a játék legyen.

Megfelelő helyet biztosítunk erre a tágas csoportszobákban, illetve az udvaron is.

Igyekszünk megteremteni a nyugodt játék feltételeit, a nyugodt, derűs légkört. Különböző tematikus sarkok létrehozásával, elkülönítésével, lehetőséget adunk a szerepjáték, a konstruálás, a pihenés, olvasás, rajzolás, festés megvalósításának.

Életkoronként megfelelő tárgyi eszközökkel segítjük elő a gyermekek fejlődését. Eszközeink esztétikusak és biztonságosak. Előnyben részesítjük a természetes anyagból készült játékeszközöket. A játékok elhelyezésével a gyermekek esztétikai érzékét is fejlesztjük.

Igyekszünk a mindennapi tevékenységi formák során kihasználni a gyermekek érdeklődését és a játékos tapasztalatszerzés lehetőségét biztosítani minden korosztály számára.

8.2. Verselés, mesélés

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat.

A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átlelkesítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.

A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

Az óvodában a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

8.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

„Utóvégre lehet élni zene nélkül is. A sivatagon át is vezet út. De mi, akik azon fáradozunk, hogy minden gyermek kezébe kapja a jó zene kulcsát, s vele a rossz zene elleni talizmánt, azt akarjuk, ne úgy járja végig útját, mintha sivatagon menne át, hanem virágos kerteken.” (Kodály)

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában. A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

A zenei anyagválasztásnál figyelembe vesszük a külső világ tevékeny megismerés témaköreit, de ugyanakkor a szabad éneklés, mondókázás is átszövi napunkat.

Fontos, hogy az óvónő tisztán énekelve adja át a dalanyagot a gyermekeknek.

Megfelelő tárgyi eszközök segítségével rávezetjük a gyermekeket, hogy bármelyik eszköz lehet hangkeltő és ezt igyekszünk a zenei nevelés során beépíteni a foglalkozásainkba.

Színes hangszerkészlet összeállítására törekszünk. Lehetőséget biztosítunk a gyermekeknek nem csak a foglalkozások során való használatukra.

8.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

„Csak arra lenne szükség, hogy a gyerekeknek elegendő képet adjunk a harmóniáról, ezzel biztosan megakadályozhatnánk, hogy vakká váljanak vele szemben...” (Konrad Lorenz)

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze

a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképeségek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzetek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.

Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Miért oly fontos tevékenysége egy kisgyermeknek a rajzolás? Mert ezen keresztül vetíti ki gondolatait, jeleníti meg a világról alkotott belső képét, ha valami érdekli, foglalkoztatja, belső feszültségeit ezáltal oldja.

A szakavatott pedagógus megtanul olvasni a gyermek lelkében, hiszen az nyitott könyvvé válik. Megtudjuk, hogy éppen mi érdekli a gyermeket, milyen a világhoz való viszonya, ki a kedvenc mesehőse, mi a kedvenc színe, stb. De nagyon fontos, hogy soha ne egyetlen rajzból következtessünk! Ne ijedjünk meg, ha a gyermek fekete színt használ egy-egy rajzánál, hiszen lehet, hogy éppen az tetszik neki, vagy ezzel szeretne valamilyen nyomatékot kifejezni, vagy csupán elfelejtett színt váltani, vagy a technikai fogásokat még nem annyira ismeri. Akkor kell körültekintőbbnek lennünk, ha egy gyermek mindig csak feketét használ!

Fontos, hogy a gyermek minél több technikával, anyaggal, eszközzel ismerkedhessen meg az óvodai élet során, majd kiválaszthassa a számára legjobban tetszőt.

Hiszen a gyermek az ábrázolás során fejezi ki önmagát, s mindeközben szinte minden képessége fejlődik.

Éppen ezért nagyon fontos, hogy hagyjuk, hogy a gyermek elmélyülten, a maga fantáziavilágába merülve alkothasson. Nem az a fontos, hogy mi beelássuk, amit ő ábrázolni szeretett volna, hiszen életkori sajátosságai miatt még nem úgy ábrázol, mint a felnőtt. Ezért ne is javígtassunk, vagy rajzoljunk bele a művébe. Hagyjuk, hogy gondolatai szabadon szárnyalhassanak, s támogassuk őt azzal, hogy mindig jelen vagyunk, ha szüksége van a felnőtt segítségére.

8.5. Mozgás

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

A spontán - a játékban, azon belül a szabad játékban - megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

Napirendünket úgy alakítjuk, hogy legyen lehetőség a mindennapi testedzésre. A már önállóan öltözni-vetkőzni tanuló gyermekeket tavasztól őszig kísérik úszásra a heti egy nagy testnevelés keretein belül.

8.6. A külső világ tevékeny megismerése

8.6.1. Környezeti nevelés

Az egészséges és környezeti nevelést intézményünk fő profiljává tűzte ki. Ebbe szorosan beletartozik a külső világ megismerése. A környezet szeretetére, a fenntarthatóságra nevelés is. Azt valljuk, hogy minél fiatalabb korban kezdjük

ezt el, annál biztosabban épül a tudatukba a gyermekeknek. Hisszük, hogy a gyermekeken keresztül a családok szemlélete is alakítható. Az egészséges nevelésnek nem csak a testi, hanem a lelki egészség is a részét képezi.

„Ép testben ép lélek”

A környezetvédelem intézményünkben ott indul, hogy az épület kialakításakor is figyelembe vettük ezt a manapság igen fontos tényezőt, így itt nem csak beszélünk a környezet védelméről, hanem minden nap teszünk is érte: az épület fűtését és hűtését hőszivattyú segítségével oldjuk meg, a vizet pedig a tetőn elhelyezett napkollektorokból nyert hőenergiával melegítjük fel.

A gyermekek ebből mindössze annyit érzékelnek, hogy a komfortérzetük jobb, mégis fontosak ezek a kezdeti lépések.

Pedagógiai munkánk során kifejezetten ügyelünk arra, hogy különválogatva, szelektíven gyűjtsük az intézményben keletkező hulladékokat. Figyelünk a takarékos víz és energiahasználatra is.

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti – emberi - tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét is.

A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségsszemlélete.

Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható

fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

Óvodánk szerencsés környezetben helyezkedik el. Közel van a Duna, ahol a tanösvényen az állatokat közvetlen élőhelyeiken ismertethetjük meg a gyermekekkel. A település alkalmasa arra, hogy sétákat tegyenek a gyermekek, így a közvetlen tapasztalatszerzést biztosítva ismerkedhetnek meg a szűkebb és tágabb környezetükkel.

A gyermekek a foglalkozások során betekintést nyerhetnek a ház körüli teendők elvégzésébe, házi és ház körüli állatok saját környezetükben való megismerésébe.

A város közeli természeti értékek megismerésére egész napos kirándulások során biztosítunk lehetőséget.

A természet ünnepei, melyet minden évben ünnepelünk:

- Víz világnapja március 22.
- Föld világnapja április 22.
- Madarak, fák napja május 10.
- Világtakarítási nap szeptember 23.
- Állatvédelmi nap október 4.

8.6.2. Matematikai tapasztalatszerzés

„ A természet a matematika nyelvén szól hozzánk” (Galillei)

Nem a matematika tudományának elsajátítása a cél!

A tevékenységek, szituációk lehetőségeit felhasználjuk a matematikai fogalmak bővítésére. Közvetlen környezetünk élő és élettelen anyagait eszközként használjuk.

Egyénre szabott feladatokkal motiváljuk az önálló cselekvő tapasztalatszerzést, aktivizáljuk, alapozzuk a logikus gondolkodást. Minden csoport rendelkezik nagy méretű tükörrel, amelyet segítségként használunk az irányok, testséma gyakorlásához, mozgásos egyeztetéséhez, megkülönböztetéséhez, kapcsolódó relációk megértéséhez.

A matematikai tevékenység során szerzett ismereteket, tapasztalatokat a gyermekek tevékenységeikben is alkalmazzák.

A környezet megismerése során a gyermekek mennyiségi, alaki, kiterjedésbeli összefüggéseket fedeznek fel cselekvéses és gondolati tevékenységeik kapcsán.

Összehasonlítanak, szétválogatnak, sorba rendeznek szabadon vagy kiemelt, megnevezett tulajdonságok szerint. Összemérnek különböző mennyiségeket hosszúság, irány, tömeg, űrtartalom szerint, (befőzések, sütések, salátakészítések, stb.) miközben pontosabbá válik a kapcsolódó relációk tartalma is. A halmazok összemérése során (magvak, kavicsok, termések stb.) ismerkednek a több-kevesebb-ugyanannyi fogalmával, melyeket megértenek és alkalmaznak. Számlálásra vagy számlálás nélküli összkép alapján a mennyiségek megítélésére jó alkalmat nyújtanak pl. az ünnepi díszek készítése, az asztalok megtérítése. A saját testük megfigyelése számtalan matematikai tapasztalatszerzési lehetőséget nyújt (testrészek számossága, testmagasság, súly, stb.).

A szabad építések során tapasztalatokat szereznek a geometria köréből. Gyakorolják a kettő, négy, vagy több elemből álló építmények lemásolását. Az építőelemek tulajdonságai bővítik a spontán tapasztalatokat, alkalmanként jól használhatóak a térbeli matematikai játékokhoz.

8.7. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munka jellegű játékos tevékenység - az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás.

A gyermek, munka jellegű tevékenysége:

- örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység;
- a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok, mint a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság alakításának fontos lehetősége;
- a közösségi kapcsolatok a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel.

A sokféle, változatos munkajellegű tevékenységek során olyan készségek, tulajdonságok, szokások alakuljanak ki, melyek pozitívan befolyásolják a

gyermekek környezethez való viszonyát, közösségi kapcsolatát, kötelelességteljesítését.

Fontos az óvodapedagógus tudatos szervezése, a gyerekkel való együttműködés. A gyermek folyamatos konkrét, reális, saját magához mért fejlesztő értékelést igényel.

A munka során megtanulja tisztelni az önmaga és mások erőfeszítését, elismerését, reális képet kap önmaga képességeiről. Fontos, hogy mindezt örömmel, szívesen, önszántából választhassa és végezze, így válik aktívan tevékenykedővé.

8.7.1. Önkiszolgálás

Szorosan összekapcsolódik az egészséges életmódra nevelés gondozási teendőivel. Megismertetjük a gyermekeket egy-egy használati tárgy alkalmazásával, az önkiszolgálás különböző műveleteivel, azok sorrendjével.

Gyakorlás útján megszilárdítjuk az önkiszolgálás készségeit, kialakítjuk az önálló munkavégzés szokásait, ehhez egyéni fejlettség szerint segítséget nyújtunk.

8.7.2. Közösségért végzett tevékenységek:

- ❖ naposi munka
- ❖ a mindennapi élettel kapcsolatos állandó, és alkalmoszerű munkák (pl. segítség az óvónőnek és más felnőtteknek, alkalmi megbízatások)
- ❖ környezet, növény és kisállat gondozás.

Naposság

A naposi feladatokkal fokozatosan ismertetjük meg a gyermekeket. A jelkép (kötény, napostábla) nem csak a megbízást és a feladatvállalást jelzi, hanem vonzóvá teszi a tevékenységet, amire a gyermek büszke és örömmel, sikeresen teljesíti azt. Ügyeljünk arra,

hogy a naposi munka elvégzése minél kevesebb időt vegyen el a gyermek játékidőjéből.

A naposság időtartamában és feladataiban illeszkedik a folyamatos napirend kereteihez és formáihoz. A fokozatos feladatbővülés mindig a gyerekek fejlettségi szintjéhez kell, hogy alkalmazkodjon. A naposok munkáját az óvónő és a dajka segíti. Olyan légkört kell teremteni, amelyben a feladatokat a gyermekek örömmel végzik, társaikkal együttműködhetnek.

A mindennapi élettel kapcsolatos állandó és alkalmoszerű munkák

- udvar és teremrendezés; játékelrakás; játékjavítás, tisztítás, készítés; egyéni megbízatások,
- üzenetek átadása; kerti munka; ünnepi készülődés (ajándékkészítés, szobadíszítés, csinosítás);
- házimunka jellegű tevékenységek.

Környezet, növény, kisállat gondozás

A környezet, növény és kisállat gondozás során a gyermekek megismerkednek az egyes munkafolyamatokkal. Megtapasztalják, hogy hatással vannak környezetükre, a gondoskodás, felelősség érzését pl. etetés, környezet tisztítása, ültetés, locsolás, gereblyézés, etetés, stb. Alapvető szabályunk, hogy a növények és kisállatok beszerzése előtt körültekintően szabad csak eljárni. Ügyelni kell arra, hogy mérgezést, betegséget okozó növény ne kerüljön a gyermekek közelébe. Csak állatorvos által egészségesnek nyilvánított, rendszeresen vizsgált kisállat gondozására lehet vállalkozni, betartva a kisállat tartás szabályait.

8.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása,
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a játékos, cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;

- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

8.8.1. A játékba integrált tanulás

A játéktól elválaszthatatlan elemnek tartjuk a tanulást. Figyelembe vesszük, hogy a gyermek tevékenységi vágya tapasztalatszerzésre, cselekvésre ösztönzi, felfedez, spontán és irányított módon tanul, miközben ismeret, készség, jártasság alakul ki, gazdagodik személyisége. A játékon keresztül fejlődik személyisége, értelmi képessége, érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelve, képzelete, képszerű, szemléletes gondolkodása. A gondolkodási műveleteik fejlesztési lehetőségeit különböző szituációkkal bővítjük, így fejlesztjük a gyermekek kreativitásának fejlődését. A kötetlenséget kihasználva tudatosan és tervszerűen biztosítjuk a fejlődéshez szükséges differenciált tevékenykedés feltételrendszerét az általunk kezdeményezett és irányított fejlesztő játékokhoz. Biztosítjuk a dolgok sokszínű megtapasztalását, felfedezését, a rácsodálkozást, keresgélést, gyűjtögetést. Felhasználjuk a természetben lelhető tárgyakat, terméseket, saját testük is ismereteik bővülésének forrása. Alkalmat adunk az önálló próbálkozások megvalósítására. A gyermekek ismereteinek elmélyítésére számtalan helyzetet teremtünk.

Kielégítjük a szereplési vágyukat, fejlesztjük fantáziájukat, memóriájukat, ítélőképességüket, kitartásukat, kialakítjuk a természet iránti szeretetüket. Az óvónő által kezdeményezett tevékenységek a játékidőben lehetőség szerint úgy zajlanak, hogy közben nincs játékelrakás. A tevékenységek befejezése után a gyermekek visszatérhetnek a játékba.

Sok buzdítást, dicséretet, pozitív megerősítést alkalmazunk. Kerüljük a sztereotip értékeléseket, helyette a gyermekek konkrét jó cselekedeteit emeljük ki, értékeléseink differenciáltak, árnyaltak. A jutalmazás sokféle módszerét alkalmazzuk. A sikerélmények erősítik óvodásaink önbizalmát, bátorságot kapnak újabb feladatok megoldására.

Figyelembe vesszük azt, hogy a gyermekek fejlődési üteme eltérő és a különböző területeken is más. A tervezés előzménye a család folyamatos megismerése. Kiinduló pontunk az, ami a gyermekeket körül veszi, ami a gyermekre hat. Minden óvónő rendelkezik irodalmi és dalgyűjteménnyel, melyet évenként bővít és felújít. A tevékenységek átgondolása is szükséges.

Nem az ismeretanyag növelése a célunk, hanem annak több nézőpontból, többoldalú megközelítésével történő hatékonyabb fejlesztése (többoldalú tapasztalatszerzés, tevékenységek). A tanulás a nevelés folyamatán belül valósul meg, a játékba integrálódik.

A tervezés heti-kétheti időszakot ölel fel, kiemelve az adott időszak fő témáját (évszakok, környezet). Az olyan érdekes, aktuális témák, amelyekre ráhangolódott a csoport, hosszabb ideig is szerepelhetnek. A heti terv adja az óvónő munkájának teljes vázát. A tervezés önálló, kreatív munka, amit az anyaggyűjtés, a tevékenységek átgondolása jellemez. A heti tervünk minta, amely elősegíti az óvónők tervezőmunkáját. A tervet a gyermekcsoport összetételének függvényében változtathatják az óvónők. Nyugalmat és biztonságot nyújt a tevékenységek viszonylag állandó helyével és időtartamával.

8.8.2. Szervezett tanulás időkeretei

	mese, vers, dramatikus játékok	rajz, mintázás, kézimunka	a környezet tevékeny megszerettetése, megismertetése	mozgás, mozgásos játékok	ének, énekes játékok, zenehallgatás
3-4 évesek	naponta 5-10 perc	hetente 10-15 perc	hetente 10-15 perc	hetente 10-15 perc	hetente 10- 15perc
4-5 évesek	4-5 évesek	naponta 10-15 perc	hetente 15-20 perc	hetente 15-20 perc	hetente 15-20 perc
5-6-7 évesek	5-6-7 évesek	naponta 15-20 perc	hetente 30-35 perc	hetente 30-35 perc	hetente 30-35 perc

A szervezett tanulás formái, munkaformái

Kötelező	A 3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas szervezett tanulási formák a mozgás, a mozgásos játékok
Közvetve kötelező, vagy kötetlen	mese, vers, dramatikus játékok, ének, énekes játékok, zenehallgatás,
Kötetlen	rajz, mintázás, kézimunka, a környezet tevékeny megszerettetése és megismertetése
Frontális	mozgás, mozgásos játékok, mese, vers, dramatikus játékok, ének, énekes játékok, zenehallgatás,
Mikro csoportos	rajz, mintázás, kézimunka, mese, vers, dramatikus játékok, ének, énekes játékok, zenehallgatás, a környezet tevékeny megszerettetése és megismertetése,
Egyéni	részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A napi maximális szervezett tanulási időkeret

- 3-4 évesek 35 perc
- 4-5 évesek 45 perc
- 5-6-7 évesek 65 perc

Tanulás-fejlesztés

Folyamata:

Fejlesztési célterületek (egyéni szükséglettől függően)

A bázisfunkciók megerősítése:

- Észlelési területek
- Szenzoros integráció (a különböző észlelési területek együttműködése)
- Mozgás, finommozgás
- Szenzomotoros integráció (az észlelési és motoros rendszer együttműködése)
- Lateralitás és/vagy saját testen és térben való tájékozódás→Téri orientáció
- Nyelvi készségek, beszéd-szerveződés

Emlékezet

figyelembe veendő szempontok:

- a szemléletes konkrét emlékezés a kisiskolás kor jellemzője
- a cselekvésbe ágyazottság a leghatásosabb módja az emlékezésnek
- általános fejlesztés

- a célzott, a részterületnek megfelelő fejlesztés pl.: auditív emlékezet, vizuális emlékezet, stb
- a közvetlen emlékezet fejlesztés
- a megtartó emlékezet fejlesztése
- az emlékezet kontinuitásának megerősítése

Figyelem

figyelembe veendő szempontok:

- szükség esetén a tér redukálása
- elterelő ingerek csökkentése
- pihenési idő biztosítása
- az instrukciók valamint a tevékenység megfelelő strukturáltsága
- a késleltetés idejének fokozatos növelése
- általános fejlesztés
- a célzott részterületnek megfelelő fejlesztés pl.: auditív figyelem, vizuális figyelem stb.
- a figyelem terjedelmének fejlesztése
- a figyelem koncentráltságának biztosabbá tétele
- készségfejlesztés
- motiváció-fejlesztés
- sikerélményhez juttatás segítségével a teljesítmény-motiváció megerősítése
- reális én-kép kialakítása

9. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- önállóan végzi személyes tisztálkodását
- testi szükségletei kielégítését szükség esetén késleltetni tudja
- önállóan öltözik, vetkőzik megfelelő sorrendben, korának megfelelő tempóban.
- Saját ruháját összehajtva elteszi a helyére
- a kulturált étkezés szokásait gyakorolja
- mozgása adottságának megfelelően harmonikus, összerendezett
- ismeri és betartja a balesetvédelmi magatartásformákat
- életkorának megfelelően edzett
- nyugodt, kiegyensúlyozott, harmonikus viselkedés jellemzi, nyitott és érzékeny a pozitív dolgok befogadására
- képes felmérni a saját helyzetét a társai között, elfogadja mások kezdeményezését

- esetenként a saját akaratát is képes alárendelni, késleltetni igényeinek teljesítését
- ismeri és alkalmazza a csoport szokás- és szabályrendszerét, ezért képes az önálló helyzetmegoldásra, a konfliktusos helyzet megoldására viszonylag önállóan, szükség szerint a felnőtt segítségét kérve
- igényli a közös tevékenységekben való részvételt
- érti és alkalmazza az egyszerű metakommunikatív jelzéseket
- elfogadja és megérti a sajátjától eltérő tulajdonságokkal bíró társak jelenlétét
- viselkedésében fellelhetőek az önfegyelem és udvariasság jelei
- észreveszi és segíti rászoruló társait
- ismeri és alkalmazza a kulturált udvariassági szokásokat a felnőttekkel és társaival.
- a gyermekek a kapott feladatokat megértik, önállóan teljesítik
- kialakul a szándékos figyelmük, megbízható az emlékezetük
- felismerik az elemi ok-okozati összefüggéseket, rész-egész viszonyát, tevékenységeikben gyakorolják
- a jelenségeket globálisan szemlélik
- képesek a rugalmas tevékenység váltásra
- problémamegoldó gondolkodásuk kialakul
- gondolkodásuk fejlettségi szintje közelít az elvont gondolkodásig
- képesek a hibák észrevételére, javítására
- kialakul a szabálytudatuk
- a tevékenységekben eszközhasználatuk kreatív, önálló
- kialakul a felelősségtudatuk
- képesek a munkájuk eredményét előre látni
- képesek a figyelemmegosztásra
- kialakul formaállandóságuk, a részletek pontos észlelése
- alkotásaikban megjelennek az egyéni fantáziára utaló jelek
- jól tájékozódnak síkban, ügyelnek az arányosságra
- a közös élményeket megjelenítik rajzaikban, szóban is meg tudják fogalmazni azokat
- képesek változó tempójú, irányú, ritmusú mozgásra
- mozgásuk harmonikus, rendezett
- jól tájékozódnak az őket körülvevő környezetben
- A gyermekek tudják teljes nevüket, lakcímüket, családtagjaik nevét, szüleik foglalkozását.

- Tudják saját születési helyüket és idejét.
- Ismerik óvodájuk nevét, jól tájékozódnak annak közvetlen környékén.
- Szívesen kapcsolódnak be a környezeti tevékenységekbe.
- Megkülönböztetik az évszakokat, ismerik jellemző jegyeit, tudják, hogyan következnek egymás után
- felismerik a napszakokat.
- Néhány elemi összefüggést felismernek a természeti jelenségekben.
- Felismerik az időjárás és az öltözködés közötti összefüggéseket.
- Ismerik az időjárás és a növények fejlődése közötti kapcsolatot.
- Felismerik környezetük növényeit, elvégzik gondozásuk egyszerű műveleteit.
- Ismernek néhány háziállatot, madarat, vadon élő állatot, azokat szempontok alapján tudják csoportosítani.
- Megkülönböztetik a szép, tiszta, esztétikus és a piszkos, szemetes, megrongált környezetet, amellyel kapcsolatban véleményt is mondanak.
- Ismerik a víz fontosságát.
- Az otthon és az óvodában elsajátított erkölcsi normáknak megfelelően viselkednek a közvetlen és a távolabbi környezetben egyaránt.
- Ismerik a közlekedési eszközöket, gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában.
- A tárgyakat meg tudják számlálni legalább 15-20-ig, össze tudják hasonlítani mennyiség, nagyság, forma és szín szerint.
- Megkülönböztetik a jobbra-balra irányokat, értik és helyesen használják a névutókat.
- Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető beszéd.
- A rájuk bízott feladatot, munkát önállóan, szívesen elvégzik.
- Figyelnek saját maguk és környezetük rendezettségére.
- A környezetükben levő növényeket, állatokat óvják, gondozzák.
- Szokásukká vált a megfelelő szemét- és hulladékkezelés.
- Tudják a legszükségesebb eszközök, szerszámok helyes használatát, célszerű sorrendjét.
- Kitartóak, türelmesek a munkában, van felelősségérzetük, önbizalmuk.
- Saját és egymás munkáját ellenőrzik, elismerik, értékelik.
- A munka során segítik egymást, kialakulnak a társas kapcsolatok.
- Tudatosodnak a gyermekekben a munka játéktól eltérő jegyei.
- Kialakul a munka iránti megbecsülés fontossága, hasznossága.

10. Az óvodás gyermekeink jogai

Óvodánk Nevelőtestülete hitvallásának érzi, hogy a gyermekek biztonságban, egészséges, szeretetteljes környezetben nevelkedjenek intézményünkben. Minden gyermek önálló, autonóm személy, akinek jogait az óvoda dolgozói tiszteletben tartják. Biztosítjuk az óvodai élet mindennapi tevékenységét, a játékot. Ennek során megteremtjük számukra az életkornak megfelelő játékos ismeretszerzés, játékos tanulás lehetőségét.

Az óvodai élet során garantáljuk a gyermekek számára, hogy a családi nevelést kiegészítve elérjék az iskolaérettségi szintet.

A tehetséges gyermekeket a szülők beleegyezésével felmérjük és fejlesztjük. A fejlesztés óvodánkban külsős tanító bevonásával történik. A számukra megfelelő iskolába tanácsoljuk őket. A köznevelés törvény szerint biztosítjuk az óvodai felvételt a 3-tól 7 éves korig.

10.1. A gyermekvédelmi munka az óvodánkban

A gyermekvédelmi munka megszervezéséért, ellátásáért az óvodavezető felel. A nevelőtestület minden tagjának feladata a gyermekvédelemmel kapcsolatos munkák elősegítése, a gyermekvédelmi tevékenység folyamatos fejlesztése a gyermek veszélyeztetettségének megelőzésében, megszüntetésében.

Célunk

Az óvodai nevelés során felmérni, csökkenteni vagy sikeresen megszüntetni a gyermekeket veszélyeztető okokat.

A gyermek testi, lelki egészségvédelmének megvalósítása, valamint a sajátos nevelési igényű, a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekekkel való integrált foglalkozás.

Esélyegyenlőség biztosítása, a szociális hátrányok enyhítése.

Feladataink

- Kialakítani az óvodán belül és kívül a jól működő gyermekvédelmi rendszert.
- Segíteni a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekeken.

Az óvodába kerüléskor minden óvónő felméri

- A gyermekek életkörülményeit, szociális helyzetét.
- Jóléti és egyéb szociális ellátások iránti szükségletét.
- A gyermekek védelmi és egyéb hatósági beavatkozást igénylő helyzetét.

A gyermekvédelmi felelős feladata

- A pedagógusok, szülők jelzése alapján, megismert veszélyeztetett gyermeknél
- az okok feltárása érdekében - családlátogatáson megismerkedik a körülményekkel.
- Gyermekbántalmazás vélelme vagy egyéb veszélyeztető tényező megléte esetén kezdeményezi a Családsegítő-és Gyermekjóléti Szolgálat értesítését.
- Esetmegbeszélés — az intézmény részvételével a szolgálat felkérésére.
- Egészségnevelési, családi nevelési közös program kidolgozásának segítése, figyelemmel kísérése.
- Szükség esetén intézkedés megtételének kezdeményezése, tájékoztatás nyújtása a szülők és a pedagógusok részére.
- Kapcsolatot tart a Családsegítő-és Gyermekjóléti Intézménnyel, a gyermekvédelmi feladatokat ellátó más személyekkel, intézményekkel, hatóságokkal.
- A gyermek anyagi veszélyeztetettsége esetén támogatás megállapítását kezdeményezi a gyermek, lakó-, illetve ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál, vagy az önkormányzat rendeletében meghatározott szervnél, szükség esetén javaslatot tesz a támogatás természetbeni ellátás formájában történő nyújtására.
- Nyilvántartást vezet az óvodában lévő veszélyeztetett, illetve hátrányos helyzetű gyermekekről.
- A gyermekeket felméri az óvónők jelzései alapján a veszélyeztetettség okait vizsgáló szempontok szerint. A főbb szempontok a következők:
 - nevelési hiányosságok, megromlott családi kapcsolat,
 - erkölcstelen családi környezet,
 - italozó szülők,
 - bűnöző családi helyzet,
 - rossz lakásviszonyok,

- egészségügyi okok,
- munkanélküliség,
- anyagi okok.

A gyermekvédelmi felelős munkája során

- tájékoztatja a szülőket arról, hogy milyen problémával milyen intézményhez fordulhatnak,
- javaslatot tehet a kedvezményezett étkezésre rászoruló gyermekekre,
- óvónők, szülők kérése alapján kezdeményezheti a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítását,
- szükség esetén javaslatot tesz gyámhatósági intézkedésekre,
- figyelemmel kíséri a gyakori és indokolatlan óvodai hiányzásokat és jelzi az óvodavezető felé,
- figyelemmel kíséri a nagycsoportosok beiskolázását, jelzi az iskola felé a problémás eseteket,
- ellenőrzi a veszélyeztetett gyermekekről vezetett adatokat.

Tanulás

A tanulás sokszor akadályokba ütközhet, lassabb tempóban történhet. Az érzékelés és észlelés nehezítettsége, az energiáknak a mozgásra való összpontosítása, a rövidebb idejű koncentrációs készség, a manipuláció akadályozottsága okozhatja a problémákat.

Olyan tevékenységekre van szükség, amelyek a gyermektől erőfeszítést igényelnek, de azokat sikerrel meg tudja oldani.

A tanulás folyamatában szerepe van az utánzásnak is. Szükséges az érdeklődés, a figyelem, az akarat, az erő kifejtés, a tanulási szándék erősítése, a személyre szabott motiváció alkalmazása.

11. Ünnepeink, hagyományaink, néphagyományaink

Az emberek életéhez, néphagyományokhoz és a természet szépségéhez kötődnek. A jeles napok többsége nálunk inkább heteket jelent. Ezekben a napokon aktuális díszek, élményeinkről készült fényképek, albumok, színes képeskönyvek, a témához fűződő eszközök kerülnek a csoportszobába, folyosókra. Az ünneplés alkalmával hangsúlyt kapnak az értékek, esztétikai élmények, tevékenységi lehetőségek, amelyek kitűnő alkalmak a közösségi

érzések mélyítéséhez is. Az ünnepek kiemelik az ünnep résztvevőit a hétköznapokból, ezáltal nagyobb aktivitásra, kreativitásra ösztönöznek. A hagyományok ápolása szempontjából is rendkívül fontosak, kultúránk megismertetésére nyújtanak lehetőséget. Az izgalmas előkészületek, tevékenységek, ötletek, elképzelések megvalósítása teszi színessé a napokat anélkül, hogy megsértenék a kialakult napirendet. Jó alkalom arra, hogy az egymás mellett elhelyezkedő csoportok, illetve az egész óvoda együttműködjön, együtt örüljön. Az ünnepi készülődésbe igyekszünk a szülőket is bevonni, mely külön lehetőség óvodánk munkájának megismertetésére.

Hagyományos és néphagyományokhoz kapcsolódó ünnepeink során tapasztalatot szereznek gyermekeink a családról, összetartozásról, ünnepek jelképeiről, ajándékozás örömeiről. A jól előkészített ünneplés nevelésünk egyik sajátos eszköze.

11.1. Intézményünk hagyományos ünnepei:

- mikulás
- anyák napja
- gyermeknap
- apák napja
- évzáró
- nagycsoportosok búcsúztatása
- óvodakóستolgtató családi nap
- születés és névnapok ünneplése

11.2. Néphagyományokhoz kapcsolódó ünnepeink

- Adventi készülődés
- Karácsony
- Farsang
- Húsvét

11.3. Természettel kapcsolatos ünnepnapok:

- Víz világnapja március 22.
- Föld világnapja április 22.
- Madarak, fák napja május 10.
- Világtakarítási nap szeptember 23.
- Állatvédelmi nap október 4.

11.4. Nemzeti ünnepünk

Március 15. alkalmából nevelőtestületünk kiemelt feladata, hogy a gyermekek életkori sajátosságaiknak megfelelő módon részesei legyenek nemzeti ünnepünknek. Érezzék, hogy az ünnep mindig valami más, különlegesebb nap életünkben - tisztelgünk, megemlékezünk régi korok hőseiről sajátos módon, korukhoz illően- megteremtve ezzel csíráját a szülőföld, a haza szeretetének.

12. Érvényességi rendelkezések

Érvényesség

Az óvodai nevelési program érvényességi ideje: 2018. szeptember 1-től visszavonásáig.

Az óvodai nevelési program módosításának lehetséges indokai

- működési feltételek megváltozása
- társadalmi környezetben történő változások
- a program tökéletesítése a beválás folyamatában
- jogszabályi változás esetén

Előírás a program előterjesztésére

Írásbeli előterjesztés szükséges a Nevelőtestületnek.

Nyilvánosságra hozatala

A fenntartó és a partnereink által megtekinthető a vezetői irodában és minden csoportszobában

Szigetszentmiklós, 2018. szeptember 1.

13. Legitimációs záradék

Készítette:

2018. szeptember 1.

..... p.h.
aláírás

Az óvoda pedagógiai programjában foglaltakkal kapcsolatosan magasabb jogszabályban biztosított véleményezési jogával élve a dokumentumról a nevelőtestületi elfogadás előtt véleményt alkotott:

Az óvoda dolgozói tanácsa nevében:

.....
aláírás

A Szülői Szervezet nevében:

.....
aláírás

Az óvoda nevelőtestülete a Pedagógiai programot 2018. szeptember 1-jén tartott határozatképes rendkívüli nevelőtestületi ülésén át nem ruházható jogkörében 100 %-os igenlő szavazattal elfogadta.

Szigetszentmiklós, 2018. szeptember 1.

14. Iránymutató dokumentumok a program elkészítéséhez

- Az óvodai nevelés országos alapprogramja (A Kormány 363/2012 (XII.17.). Korm. Rendelete 2012)
- 2011. évi CXCV. törvény a Nemzeti Köznevelésről
- Az Óvodai Nevelés Programja (Országos Pedagógiai Intézet 1989.)
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. Évi XXXI. Törvény
- A gyermeki jogok ENSZ alapegyezmény 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet a nevelési- oktatási intézmények működéséről / módosításokkal egybeszerkesztve
- Mérei Ferenc, V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Bp. Gondolat 1978.
- Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan? NAT-TAN sorozat Bp. OKI, 1996.
- Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel Szolnok JNSzM. Ped. Int., Color Print, 1997.
- Nagy Jenőné: Csak tiszta forrásból. Szolnok JNSzM Ped. Int., Color Print, 1996. 17-28o.f 187-235o.
- Bihariné dr. Krekó Ilona, Kanczler Gyuláné dr., Kömöci Katalin: A környezeti nevelés pedagógiai és pszichológiai alapjai. Bp. Budapesti Tanítóképző Főiskola, 1997.
- Bihariné dr. Krekó Ilona, Kanczler Gyuláné dr.: ÚTMUTATÓ
- Természet-társadalom-ember. Miskolc, FABULA Humán Szolgáltató Bt, 1998.
- Viktor András: A környezeti nevelés rendszere. Iskolakultúra 1993/24. sz.
- Dr. Havas Péter Körlánc kalauz. AQUA, 1994.
- Fejes Erzsébet, Kanczler Gyuláné dr.: Mesélő természet. Kincs Könyvkiadó, 1995.
- Hogyan mentjük meg a Földet: 50 jótanács gyermekeknek. SPRINGER HUNGARICA, 1993.
- Forral Katalin: Ének az óvodában. Bp. Editio Musica, 1974.

- Kondacs Mihályné, Podmaniczky Mária: Vizuális nevelés az óvodában. Bp. Calibra Kiadó, 1993.
- Balázné Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár? Bp. Alex Typo Kiadó, 1992.
- Vargáné Biharvári Gabriella: Zöld ovi ötletgyűjtemény kisgyermek környezetés természetvédelmi neveléséhez. Szolnok, Tisza Klub KTSz, 1997.
- Porkolábné Balogh Katalin: Szempontok az óvodáskorú gyermekek fejlettségének megállapításához. Szolnok, JNSzM. Ped. Int., 1983. 1-20 o.
- Pereszlényi Éva: Az óvodák szakmai fejlesztése. Bp. Budapesti Tanítóképző Főiskola, 1994. 101-120 o.
- Bosch Márta, Mezei Gyula, Odor Klára: Óvodaigazgatás és gazdálkodás. Bp. Budapesti Tanítóképző Főiskola, 1994. 59-60 o.
- Dr. Bosch Márta: Tanügyigazgatás, iskolavezetés. Bp. Budapesti Műszaki Egyetem. 1994. 107-129 o.
- Metzger Balázs: A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált neveléséről-fenntartó önkormányzatoknak ([http:// www.oki.hu](http://www.oki.hu))
- Berey Mária- Berholák Dóra -Holcsikné Brummer Mária: Mozgáskorlátozottak óvodai integrációja program
- Illyés S. (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek (Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar)
- Porkolábné Balogh Katalin: Óvodai fejlesztés a tanulási zavarok megelőzésére (Pedagógiai füzetek Heves Megyei Tanács Pedagógiai Intézete,